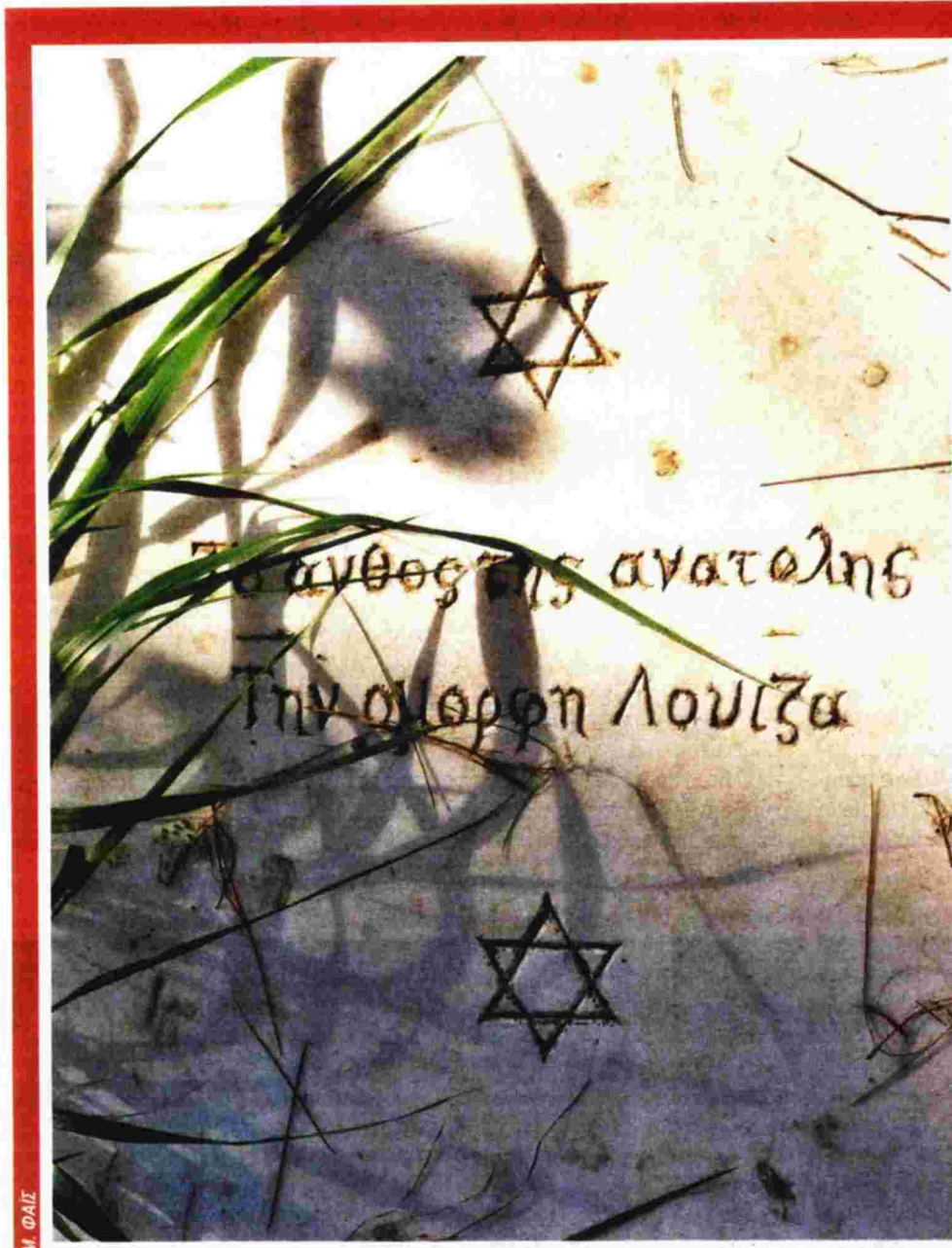

Της **Αννας Μαρίας Δρουμπούκη**

Δεν μπορεί σαφώς να εξαντληθεί μια παρουσίαση του βιβλίου αυτού σε λίγες γραμμές, ούτε να αναλυθούν όλα τα θέματα που πραγματεύεται στην πολυσέλιδη και δαιδαλώδη ανάπτυξή του.

Θα ξεκινήσω σημειώνοντας ότι ο ήρωας του βιβλίου, ο κρυπτοεβραϊός της Βασιλείας Ματίας Αλμοσίνο, ενσωματώνει, υπερβαίνει και συμβολίζει μέσα απ' τις περιπέτειές του την τραγωδία και την κουλτούρα των μαρράνους, δηλαδή των Εβραίων που είχαν αναγκαστεί βιαίως να εκχριστιανιστούν, μαζί με όλη την τραγωδία και κουλτούρα των Εβραίων. Προσπαθώντας να αποφύγουν τον αποκλεισμό, οι μαρράνους βρέθηκαν παγιδευμένοι σε ένα τρομερό αδιέξοδο και έγιναν το πρότυπο του μοντέρνου εκκοσμημένου ανθρώπου. Ο Ματίας Αλμοσίνο, ένα παιδί με εξωκοσμικά χαρίσματα, προορισμένος απ' τον πατέρα του να γνωρίσει τον υποτεθήμενο Μεσσία που θα ερχόταν στη Γη, ταξιδεύει σε όλη την Ευρώπη, γνωρίζει νέες χώρες και όσο μεγαλώνει γίνεται ολοένα και πιο σοφός, αναθεμελιώνοντας τη Φιλοσοφία και τη σχέση της με την πολιτική, την Ιατρική και την ίδια τη ζωή των ανθρώπων.

Βασιλεία, Βενετία, Πάδοβα, Θεσσαλονίκη, Μαρμαράς, Λονδίνο, Ιάσιο, Βαυαρία, Μόσχα, Αγιο Όρος, ο Ματίας, μετέπειτα βαπτισμένος χριστιανός Ματθαίος Μελισσηνός, ταξιδεύει στην Ευρώπη των βίαιων πολιτικών συγκρούσεων και παθών, του καρτεσιανισμού και των μεγάλων επιστημονικών ανακαλύψεων που κατεδάφισαν το παλιό κοσμοείδωλο της Φύσης. Ο ανοιχτός σε όλα, χαρισματικός Ματίας, εκπροσωπεί σε έναν κόσμο θρησκευτικής μισαλλοδοξίας, φανατισμών, έλευσης ψευδομεσσιών, όπως του Σαμπετάι Σεβί, την αστική νεωτερικότητα, το πνεύμα ανεκτικότητας που του έμαθε ο θείος -και πατέρας του- Ισαάκ Αλμοσίνο. Ο Ζουργός κατορθώνει να πλάσει ένα οδοιπορικό στην Ευρώπη του 17ου αιώνα, μέσα από την εξιστόρηση του βίου

M. ΦΑΙΣ

Οι μονίμως διωκόμενοι ανά τους αιώνες: ένα οδοιπορικό στη μελαγχολία

ενός κοσμοπολίτη Εβραίου που προσπαθεί να επιβιώσει σε έναν κόσμο προγονολατρείας, συντηρητισμού και πολιτισμικού σκότους. Ο νεαρός Ματίας από μικρός αναπτύσσει εξωκοσμικά χαρίσματα, απορρίπτει μέσα του τις καθετότητες και τον συντηρητισμό που διέπουν όλες τις θρησκείες και έτσι δεν αποκτά βαθιά εβραϊκή παιδεία και γίνεται αποσυνάγωγος μετά από κάποιο διάστημα σε όποια πόλη ζούσε,

όπως ο Μπαρούχ Σπινόζα, που αναφέρεται στο βιβλίο ως υπόδειγμα ανθρώπου με βίο πλάνητα, που απέρριπτε οποιονδήποτε συμβιβασμό και θεσμοποίηση.

Σε αυτό το έργο, με τη σπονδυλωτή δομή, που χωρίζει τον βίο του πρωταγωνιστή σε κεφάλαια ανάλογα με την πόλη στην οποία βρίσκεται κάθε φορά, ενσωματώνονται στοιχεία της εποχής και της ιστορίας στην αφήγηση με έναν τρόπο που μετατρέπει

τον αναγνώστη σε εμβριθή μελετητή του 17ου αιώνα. Και αυτό γιατί στις σελίδες εξιστορούνται αληθινά γεγονότα, όπως οι φωτιές που κατέκαψαν τη Χαϊδελβέργη, ή η έλευση του ψευδομεσσία Σαμπετάι Σεβί στη Θεσσαλονίκη και η ίδια η ιστορία της πόλης εκείνη την εποχή. Η ιστορία του Σεβί είναι πολύ ενδιαφέρουσα: Στην πόλη εμφανίζεται το 1655 ο Σαμπετάι Σεβί από τη Σμύρνη, που διακηρύσσει ότι είναι ο αναμε-

νόμενος Μεσσίας, βασιλιάς του Ισραήλ και λυτρωτής του εβραϊκού λαού. Η απήχηση που βρίσκει το κήρυγμά του θα διεγείρει τις ανησυχίες των τουρκικών αρχών, που θα τον συλλάβουν και θα τον καταδικάσουν σε θάνατο το 1666. Τότε ο Σαμπετάι Σεβί θα προσχωρήσει στον Μωαμεθανισμό για να σώσει τη ζωή του. Οι Εβραίοι της πόλης είχαν ήδη διχαστεί σε εκείνους που τον πίστεψαν και σ' εκείνους που τον αντι-

ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΖΟΥΡΓΟΣ
«Σκηνές από τον βίο του Ματίας Αλμοσίνο»

Μυθιστόρημα, Πατάκης, 2014, σελ. 774.

μετώπισαν σαν ανισόρροπο και απατεώνα.

Οι πρώτοι, γύρω στις τριακόσιες οικογένειες, θα τον ακολουθήσουν στην αποστασία του, δημιουργώντας την ιδιότυπη κοινωνία των εβραϊομουσουλμάνων, που έμεινε γνωστή με την επωνυμία «Donmeh» (αποστάτης).¹ Η ομαδική αποστασία δημιούργησε τεράστια προβλήματα στην πόλη, εκατοντάδες οικογένειες, ανάμεσά τους και αυτή του Ματίας Αλμοσίνο, καθώς και συντεχνίες, διχάστηκαν. Εάν κάποιος αναγνώστης δεν γνωρίζει αυτές τις άγνωστες στους πολλούς ιστορίες ενός μακρινού παρελθόντος, το σίγουρο είναι ότι θα τις μάθει, και μάλιστα με έναν ελκυστικό τρόπο μέσα απ' αυτό το βιβλίο.

Η Θεσσαλονίκη πρωταγωνιστεί σε ένα μεγάλο μέρος του βιβλίου. Αποτέλεσε ένα σταυροδρόμι πολιτισμικό, ένα μέρος στο οποίο η Ευρώπη συναντά την Ανατολή. Η μεγάλη είσοδος των Οθωμανών στα Βαλκάνια τον 14ο αιώνα υπήρξε ένα γεγονός που έφερε κατακλυσμαίες εξελίξεις στη σύνθεση των βαλκανικών κρατών και στον πληθυσμό τους.

Η επανακατάκτηση της πόλης το 1430 υπήρξε άγρια. Για πέντε αιώνες, η πόλη βρισκόταν υπό μουσουλμανική κυριαρχία, αλλά στην ουσία κατοικούνταν από ανθρώπους τριών διαφορετικών θρησκειών, μουσουλμάνους, χριστιανούς, Εβραίους. Η πόλη αυτή διεπόταν από μια συνύπαρξη θρησκειών και πολιτισμών, αλλά χωρίς ουσιαστική μείξη, ο ένας ανεχόταν τον άλλο. Μια μεγάλη πληθυσμιακή μεταβολή επέφερε ο διωγμός των Εβραίων από την καθολική Ισπανία το 1492. Ο Ζουργός περιγράφει αυτή την πολιτισμική μείξη σε μια πόλη που μπορεί να αποτελέσει αλληγορία του δαιδαλώδους χαρακτήρα της ίδιας της ελληνικής ιστορίας. Συνιστώ αυτό το βιβλίο, επειδή αναπαριστά τον ανθρώπινο βίο στην ολότητά του, και κυρίως επειδή αντικατοπτρίζει τη ματαιότητά του μέσα από τα μάτια ενός σοφού και μελαγχολικού ανθρώπου.

¹ Πληροφορίες από την ιστοσελίδα της Ιστορικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, <http://www.jct.gr/history.php>